

א מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו:

ב יהוה מה רבו צרי רבים קמים עלי:

במזמור זה מצויות צורות אחדות של סימת-מו בפגיויים: מוסרותימו, עבתימו, למו, אלימו, יבהלמו, וצורות אחדות של עתיד מארף, סימת קמץ וה"א, בפעלים: גנתקה; ונשליכה; אספרה; ואתנה. גם במזמור זה, כמו במזמור א, אין פניה אל ה' בלשון נוכח. ומסתבר שגם הוא – בגלל תכנו – נבחר לשמש כצין פתיחה לספר תהלים, והוא מצטרף אל מזמור א לחטיבה אחת: במזמור א עומדים הרשעים מול הצדיקים, ובמזמור ב עומדים הגויים הרשעים מול ה' ומשיחו. משום כך אמרו חז"ל (ברכות ט ע"ב; י ע"א) ש'אשרי' ו'למה רגשו' פרשה אחת הן י. יש גם לשונות דומות בשני המזמורים: ידרף רשעים תאבד' בסיום מזמור א; ו'תאבדו דרף' בסיום מזמור ב. מזמור ב מסיים 'אשרי כל-חוסי בו' כנגד פתיחת מזמור א 'אשרי האיש'. וזאת היא צורת ה'מסגרת' המצויה כמה פעמים במקרא. וכבר אמרו זאת בברכות (שם) י^א.

עוד טעם להצמדת מזמור 'למה רגשו' בראש תהלים: לפי שתהלים הם מזמורי דוד, באה בראש המזמורים ההבטחה והשבועה למלכות בית דוד. ומטעם זה (ולפי שיטת ה'מסגרת' שהזכרנוה לעיל) בא בסיום הספר השני מזמור עב, ובסיום הספר השלישי מזמור פט, שגם בהם מזכרות ההבטחות לבית דוד, ובלשונות דומים לאלה של מזמור 'למה רגשו'.

מזמור ג

במזמור שמונה פסוקים (מלבד הפסוק הראשון שהוא הכתבת). והוא נחלק לשלושה חלקים של שני פסוקים, ארבעה ושנים. החלק הראשון: תאור הצרה (ג-א). בחלק השני תאור הבטחון בה' (ד-ו). בחלק השלישי הבקשה לה' (ח-ט).

לדוד. וכן מצינו גם כתובות 'לדוד מזמור' או גם 'לדוד' בלי 'מזמור' – שבעים ושלושה פרקי תהלים הם שכתוב בראשם 'לדוד' (ועי' במבוא לספר). בברחו מפני אבשלום בנו – פמספר בש"ב פרקים טו-יט. לשון 'בריחה' נאמרה שם טו יד: ויאמר דוד... קומו ונברחה (ועי' בסיכום המזמור).

(ב) ה' – פתיחת המזמור בקריאת שם ה' רגילה בתהלים (מזמור ו; ז; ח; טו; לח ועוד הרבה). מה רבו צרי – קריאה של אימה – פמה רבים צרי: וכן: מה טבו אהליך – פמה טובים אהליך! (כמ' כו ה);

א) מזמור – מלה זאת נמצאת חמישים ושבע פעמים בראש פרקי תהלים, ואינה נמצאת בשום מקום אחר במקרא, ואף לא בגוף פרקי תהלים. מכאן, שמזמור' הוא כונו מיוחד לפרקי תהלים, או לסוג מסים של פרקים, ולא נתברר לנו איזהו. יש משערים, שהמלה 'מזמור' בראש פרקי תהלים מלמדת, שאת הפרק הזה היו הלויים מזמרים בבית המקדש בלויית כלי שיר (עי' תה' צח א, ה-1). לדוד – אפשר שמחבר אל 'מזמור', כלומר: מזמור של דוד, ואפשר שהם שני דבורים בפני עצמם: מזמור –

עתה על כסא המלוכה. לפי שיטה זו יש לומר, שאין המדובר במזמור זה על קרב מסוים שעומד להתחולל, אלא על הגוים הזוממים תמיד רע על ישראל. – על כל פנים יש לשים לב, שהמזמור מדגיש את שלטונו של ה' יותר מאשר את שלטונו של המלך המולך בשמו. הגוים נקראים לעבוד את ה' ולא את המלך.

17 וכן נמצא גם בנוסחאות קדומות של ספרים ממקורות חיצוניים שמצוטטים דברים ממזמור 'למה רגשו' ואומרים שנאמרו במזמור הראשון שבתהלים.

18 אמנם, למעשה, בספרים שלנו, נחשבים 'אשרי' ו'למה רגשו' לשני מזמורים, וכבר העיר על כך רד"ק. וכן גם בכתר ארם צובה.

1 על כל פנים אין השם 'מזמור' מיוחד לשירים מסוג מסוים. ובלשון חז"ל רגילים לקרוא לכל פרקי תהלים 'מזמורים'. ועל 'מזמור לדוד' ו'לדוד מזמור' ראה עוד פסחים ק"ו ע"א.

ג רבִים אַמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יִשׁוּעָתָה לִּי בְּאֱלֹהִים סְלָה:
 ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בְּעַדִּי כְּבוֹדִי וּמְרִים רֵאשִׁי:
 ה קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מִהַר קִדְשׁוֹ סְלָה:
 ו אָנִי שָׁכַבְתִּי וְאִישָׁנָה הִקְיָצוּתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי:

הקלע. ובדרך העברה נאמר על מי ששומר על האדם מרעה⁴. בעדי - פגנדי ומסביבי. כבודי - תפארתית ותהלתית, שאני מתפאר ומתהלל בישועתך (עי' דב' י כא). פרוש אחר: אתה הוא המנחיל לי כבוד בנצחון על אויבי⁵. ומרים ראשי - מנחיל לי נצחון על אויבי, שהרמת הראש היא סמל לנצחון וכבוד, דומה להרמת קרן' (עי' לקמן צב יא; קי ז; קיב ט ועוד).

(ה) קולי אל-ה' אקרא - מקרא קצר ושעורו: ארים קולי ואקרא אל ה', והפגנה ללשון הנה: אני קורא אל ה' (ועי' בר' לט טו; שם יח). ואפשר שקולי פירושו: תפלתית, בקשתי. ויעניי - לשון עבר, מחבר אל 'אקרא' שבלשון עתיד, והפגנה: בכל עת אשר אני קורא אל ה' הוא עונה לי, ולפיכך מבטח אני שישיעני גם הפעם. מהר קדשו - מציון (עי' לעיל ב ו), שאליה מכוונות התפלות (מ"א ח לז ועוד). סלה - עין פסוק ג.

(ו) אני - לחזוק: רבים קמים עלי, אף אני מתוף בטחוני בה'... שכבתי ואישנה - ולא נדדה נשנתי מדאגנה. הסימת של 'ואישנה' באה לחזוק הדבר ולציון הפלא שבדבר⁶. הקיצותי - פלומר: פל רע

מה גדלו מעשיך - כמה גדולים מעשיך! (לקמן צב ו); אלא ששם הן קריאות של שבח והתפעלות². צרי - הגלחמים בי, וכן: וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם (במ' י ט). רבים קמים עלי - רבים הם הקמים עלי. - 'קמים עלי' - חוקים, וכן: 'מה ה' את איביך הקמים עליך נפסים לפניה (דב' כח ז).

(ג) רבים אמרים וגו' - רבים הם האמרים וגו'. לנפשי - על נפשי, פלומר: עלי ('נפש' באה לפעמים בלשון פיוטית תמורת כנוי הגוף). אין ישועתה לו באלהים - פלומר: אלהים לא ישוענו, ולפיכך אבדה תקותו. 'ישועתה' צורה קדומה (שנשתמרה בלשון הפיוט) תמורת 'ישועה'. בלשון 'ישועתה לו באלהים' מצינו 'בה' אלהינו תשיעת ישראל' (יר' ג כג), ודומה לזה 'עם נושע בה' (דב' לג כט) ועוד. סלה - סימן של הנעימה³.

(ד) ואתה - אבל אתה, פלומר: האמת לא כדבריהם של הרבים' (בפסוק הקודם). אלא אתה ה' מגן - מגן הוא הלבוש או המסך, שהלוחם לובשו או מניחו לפניו, לקלט את החצים ואבני

2 'רבי' מורש 'רב' (כפולים). והוא פעל הבא תמורת תואר, להבדילו מן 'רבו' בביית רפה מורש 'רבה' ('רבי' - ל"ה או ל"ו) שהוא פועל של פעולה (= נתוספו במספרם).

3 'סלה' נמצאת רק בתהלים ובחב' פרק ג, שהוא ערוך כדוגמת מזמורי תהלים. בעלי האגדה פירשו 'סלה' - 'לעולם ועד'. ובמשמעות זאת באה 'סלה' בלשון התפילה והפיוט. אולם כבר העירו הפשטנים הקדמונים, שלא בכל מקום ניתן לפרש כך לפי פשוטו של מקרא. ויש שפירשו 'סלה' כמלת חיוק ואימות. ויש שפירשו: 'סלה' מורה בכל מקום על סיום העניין. ואולם מסתבר, ש'סלה' אינה מגוף דברי המזמור, אלא מורה על קול, נעימה, או ניגון מסוים, ובאה בתוך המזמור כסימן למזמר או למנגן. ואמנם, דרכי הניגון בימי המקרא ודרכי שירת הלויים על דוכנם אינן ברורות לנו היום. - על פי הדקדוק 'סלה' היא מלה מזורה, ואין דומה לה במשקלה. יש שמדמים אותה לה'הר נסו' (בר' י די). אבל באמת אינה דומה. - על כל פנים מסתבר ש'סלה' קרובה ללשון 'סלטול בקול' שבדברי חז"ל, ומענין זה גם 'סלו לרוכב בערבות' (לקמן סח ה ועי' שם בפירושו).

4 א. בדברי הקמים נאמר שם אלהים ואילו המתפלל פונה אל אלהיו בשם ה'. ומסתבר שחילוף השמות מכון, שהאויבים מזכירים שם כללי ואילו המתפלל מזכיר את השם המיוחד המורה על קרבת אלהים.

ב. 'מגן' הוא שם עצם: היםים קמוצה בנפרד ובנטיית. ואולם 'מגן' הוא בינוני הפעיל מורש 'גגן' (לא נמצא במקרא) מ"ם בצירה בנפרד, ובשוא ובנטיית.

5 ויש מפרשים 'מגן' שבצלע הקודמת נמשך גם לצלע זאת, ושיעורו: ואתה ה' מגן כבודי. ולפי זה 'כבודי' משמעו נפשי, חיי, או אני עצמי (עי' בר' מט ו; ולקמן ו ז). ושמה אפשר לפרש 'כבודי' = מחסי, הסוכך עלי מלמעלה (עי' יש' ד ה-ו).

6 'ואישנה' ב'עולה ויורד'. והוא מקום ההפסק העיקרי שבפסוק. ובספרי אמ"ת, במקום שיש 'עולה ויורד', אפילו יש בפסוק

ו לא-אִירָא מְרַבְּבוֹת עִם אֲשֶׁר סָבִיב שְׁתוּ עָלַי:

ח קוֹמָה יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהֵי

כִּי-הִכִּיתָ אֶת-כָּל-אֵיבֵי לַחֵי שְׁנֵי רָשָׁעִים שִׁבְרָתָ:

ט לַיהוָה הִישׁוּעָה עַל-עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה:

אמנותו ובטחונו שבקשחו נתקבלה. ויש מפרשים 'כי-
הכית' לשון עבר ממש, כלומר: הושיעני עתה, כמו
שהושעתני לפנים, או: משום שהושעתני לפנים אני
מבקש שתושיעני גם עתה. הכית את-כל-אֵיבֵי
לַחֵי - שעורו: הכית מפת לחי. דמה את האויבים
לחיות טרף, שמכת הלחי משברת שניהן, וזהו
שס"ם: שני רשעים שברתו.⁹

(ט) לה' הישועה - כלומר: היכלת להושיע
מצויה בידי ה', ולפיכך, אין לי להתיירא מאויבי
הרבים. ס"ם דבריו בחזרה על בטחונו בישועת ה'.
על-עמך ברכתך - על עמך תבוא נא ברכתך.
והמאמר מקביל למאמר 'לה' הישועה, וכן מצוינו:
הושיעה את עמך וברך את נחלתך (לקמן כח ט). ואמר
'על-עמך ברכתך' כנגד 'מרבבות עם' (פסוק ז) ¹⁰.
סלה - עין פסוק ג ¹¹.

לא ארע לי בשנתי, והקיצותי שלם. כי ה' יסמכני-
מקרא קצר ושעורו: הקיצותי בבטחון כי ה'
יסמכני - יעזרני וכביכול יחזיק בידי ⁶.

(ו) לא-אִירָא - איני ירא, והנסוח בעתיד מורה
על משמעות נוספת: אני יודע ומבין שאין לי מה
לירא. מרבבות עם - מרבבות אנשי צבא. 'עם'
הוא כאן שם קבוץ שמשמעותו לוחמים. אֲשֶׁר סָבִיב
שְׁתוּ עָלַי - שנגרכו סביבי לתקפני, וכן: והפרשים
שת שתו השערה (יש' כב ז).

(ח) קומה ה' - לאתר שפסר על בטחונו בה',
פונה אל ה' בבקשה. ואמר 'קומה ה'', כנגד 'רבים
קמים עלי' (ב), וגם רמו לתפלת משה בנסע הארון:
קומה ה' ופצו איבך (כמ' י לה). הושיעני אלהי -
כנגד 'אין ישועתה לו באלהים'. כִּי-הִכִּיתָ אֶת-
כָּל-אֵיבֵי - כלומר: ישועתך תראה במכה שהכית
את כל אויבי, ואמר 'הכית' בעבר לבטא את גדל

לסכום מזמור ג

לפי האמור בכתבת אמר דוד מזמור זה בכרחו מפני אבשלום בנו. אפשר שהכונה לנאמר בש"ב
טו לב: ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם. - השתחויה זו תפלה.
ועוד אפשר שהבטויים 'רבים קמים עלי' ו'רבבות עם' רומזים לעצת חושי: 'האסף יאסף עליך
כל ישראל מידן ועד באר שבע כחול אשר על הים לרב' (שם יו יא). והדבור 'אין ישועתה לו
באלהים' - אפשר שהוא רמו לקללות שמעי בן גרא 'השיב עליך ה' כל דמי בית שאול אשר
מלכת תחתו ויתן ה' את המלוכה בידי אבשלום בנגד' (שם טו ח). אף יש מפרשים שהדברים 'אני
שכבתי ואישנה' רומזים לדברי חושי 'אל תלן הלילה' וגו' (שם יז טו). כן פירש הרב מלבי"ם, עי'

7 אתנחתא אין האתנחתא נחשב כמפטיק גדול. והעירונו כאן על ענין זה, לפי שכאן עלולים לטעות, והוא הדין לכל ספרי
אמ"ת. ומכאן ואילך לא נעיר עוד על עניין זה, ועל הקורא לשים לב שלא יטעה.
8 הקיצותי ה"א בחטף סגול תמורת חטף פתח, כמו: הקימתי (בר' ט יז).
9 פירוש אחר: 'יסמכני' - טמך אותי תמיד.
10 בביתו 'הכית לחי' יש גם רמו לבושה שהאויבים יבושו במפתחם, שמכת לחי נחשבת לבויון וחרפה (מ"א כב כד ועוד).
11 ואפשר לפרש 'על עמך ברכתך' - הברכה שמברכים אותך, ה', היא על עמך, כלומר: על שהושעת לעמך.
12 'סלה' בכל תהלים מחוברת בטעם אל התבה הקודמת לה. ואם התבה היא מסיימת בקמץ ונגינתה מלעיל (כמו כאן) בא
דגש (אחי מרחיק' בלשון בעלי המטורה) בסמך של 'סלה' (ואף על פי כן הקמץ שלפני הסמך הדגושה הוא קמץ גדול).
ואף על פי שהטעם של 'ברכתך' הוא מחבר, מנוקדת תבת 'ברכתך' כבהפסק, משום שלאמתו של דבר נסתים כאן הענין,
ולא בא החיבור אלא בגלל תבת 'סלה'.

ד א לַמְנַצֵּחַ בְּנִינֹת מְזוֹר לְדָוִד:

ב בְּקִרְאֵי עֲנִי | אֱלֹהֵי צְדָקִי בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי חֲנֻנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי:

במירושו). ואולם המזמור כָּתוּב בְּלִשׁוֹן כְּלִלִית וּסְתֵמִית, כְּדֶרֶךְ מְזוֹרֵי תְהִלִּים, הַנִּמְנָעִים מִלְפָּרֵשׁ בְּגוֹף הַמְזוֹמָר פְּרָטִים עַל מַצַּב הַמִּתְפַּלֵּל וְעֲנִיּוֹ הַמֵּיחִידִים לוֹ. הַמְזוֹמָר נֹאמַר בְּלִשׁוֹן אָדָם הַמְקַף אוֹיְבִים מִכָּל צַד, וְהוּא בּוֹטֵחַ בַּה' שְׁיוֹשִׁיעֵנּוּ, וְקוֹרָא אֶל ה' שְׂיִקִּים אֶת תְּקִנָּתוֹ בְּטַחֲוֹנוֹ. הַמְזוֹמָר נֹאמַר כְּלוּ בְלִשׁוֹן יְחִיד, הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֵד עֲצָמוֹ, וְרַק בְּסִיּוֹם נֹזֵר 'עֲמָךְ'. וְכִבֵּר אֲמָרו חוֹל בְּמִדְרַשׁ תְּהִלִּים בְּרֵאשׁ מְזוֹמָר יח כָּלֵל גְּדוֹל בְּעֵנֵן מְזוֹרֵי תְהִלִּים וּפְרוֹשֵׁיהֶם: כָּל תְּהִלִּים אֲמָר דָּוִד כְּנִגְדּוֹ, וְכִנְגַד כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכִנְגַד כָּל הָעַתִּים. וְעַל פִּי כָּלֵל זֶה מִסְתַּבֵּר כִּי הַמְזוֹמָר מְכֻן לְהֵאמֵר בְּפִי הַמְלֶכֶךְ, אוֹ שֶׁר הַצָּבָא, הַיּוֹצֵא לְמִלְחָמָה כְּנִגַּד אוֹיֵב, שְׁמִסְפָּר אֲנִשׁ צְבָאוֹ מְרַבָּה מִמְּסַפֵּר צְבָא יִשְׂרָאֵל. וְאִפְשָׁר שֶׁהַפְּסוּק הָאֲחֵרוֹן 'לֵה' הַיְשׁוּעָה עַל-עֲמָךְ בְּרַכְתָּךְ' הֵן שְׁפִי קְרִיאוֹת קְצֵרוֹת – קְרִיאוֹת הַמִּלְחָמָה שֶׁל צְבָא יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתוֹ לְקָרֵב: 'לֵה' הַיְשׁוּעָה! – 'עַל-עֲמָךְ בְּרַכְתָּךְ!' לְפִי זֶה נֹאמַר הַמְזוֹמָר בְּשַׁעַת הָעֲרֻכּוֹת הַצָּבָא לְצֵאת לְמִלְחָמָה. בְּתַכְנוּ דוּמָה הַמְזוֹמָר בְּמִקְצַת לְמִזְמוֹר שֶׁלְפָנָיו: בְּעֹרֹת ה' מְכַנְיַע מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת אוֹיְבָיו הַרְבִּים. גַּם 'הַר קְדֻשׁ' בִּג הַ דוּמָה לְ'הַר קְדֻשׁ' בִּב ו 12.

מְזוֹמָר ד

הַמְזוֹמָר בֵּן שְׁמוֹנֶה פְּסוּקִים (מְלֻבֵּד הַפְּסוּק הַרֵאשׁוֹן – הַכְּתוּבָת). וְהוּא נִחְלַק לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים: בְּחֻלְק הַרֵאשׁוֹן (ב) פּוֹנֵה הַמְשׁוֹרֵר אֶל ה'. בְּחֻלְק הַשְּׁנַי (ג) – פּוֹנֵה הַמְשׁוֹרֵר אֶל 'בְּנֵי אִישׁ'. בְּחֻלְק הַשְּׁלִישִׁי (ד-ו) פּוֹנֵה הַמְשׁוֹרֵר שׁוֹב אֶל ה' וְכָל הַפְּנִיּוֹת בְּלִשׁוֹן נֹכַח. סִימוֹ שֶׁל הַחֻלְק הַשְּׁנַי 'זְכַחוּ וּבְחֵי צְדָק' הוּא מַעֲיַן פְּתִיחַת הַמְזוֹמָר 'בְּקִרְאֵי עֲנִי אֱלֹהֵי צְדָקִי' ג.

- (א) לַמְנַצֵּחַ – אֵף זֶה מִן הַמְלִים הַכְּתוּבוֹת בְּרֵאשׁ מְזוֹרֵי תְהִלִּים (בְּרֵאשׁ חֲמִשִּׁים וְחַמְשָׁה מְזוֹרִים בְּתְהִלִּים) 2 וְלֹא נִתְבָּרַר פְּרוֹשֶׁה כָּל צָרְפָּה. וְרִגְלִים לְפָרֵשׁ שֶׁ'הַמְנַצֵּחַ' הוּא רֵאשׁ חֲבוּרַת הַשָּׂרִים וְהַמְנַגְּגִים. וְהַכּוֹנֵה, שְׁמוֹמָר זֶה הִיָּה מוֹשֵׁר בְּמִקְהֵלַת מְשׁוֹרְרִים וּמְנַגְּגִים. בְּנִינֹת – מִסְתַּבֵּר שְׁמַחְבֵּר אֶל 'לַמְנַצֵּחַ'. וְכֵן נִמְצָא עוֹד שֵׁשׁ פְּעָמִים בְּרֵאשׁ מְזוֹרֵי תְהִלִּים (ו; נד; נה; סא – וּשְׁם 'לַמְנַצֵּחַ עַל גִּינִית' ס; טו), וּבְסִיּוֹם
- תְּפִלַּת חֲבִיקוֹ: 'לַמְנַצֵּחַ בְּנִינֹתִי'. וְהַכּוֹנֵה, כְּנִרְאָה, שֵׁשׁ לּוֹמֵר מְזוֹמָר זֶה בְּלִיַּת גִּינָה בְּכִלִּים (כָּל לִשׁוֹן נִגּוֹן בְּמִקְרָא הוּא בְּכִלִּי וְלֹא בְּפֶה). וְאִפְשָׁר שֶׁ'גִּינֹת' הוּא כְּנִי לְדֶרֶךְ נִגּוֹן מִיְחִדָּת אוֹ לְכִלִּי מִיְחִד. מְזוֹמָר לְדָוִד – עֵינֵן רֵאשׁ מְזוֹמָר ג.
- (ב) בְּקִרְאֵי עֲנִי – עֲנִי עַל קְרִיאָתִי. וְאִפְשָׁר שֶׁבְּשִׁמוֹשׁ בְּצִוְרַת 'בְּקִרְאֵי' כְּלוּלָה בְּקִשָּׁה לְמַעֲנָה בְּמַהֲרָה, כְּלוֹמֵר: בְּעוֹד אֲנִי קוֹרָא – עֲנִי. אֱלֹהֵי

12 א. יש מהחכמים שכינו מזמור זה (כמו מזמור צא) 'שיר של פגעים'. ומשום שנאמר בו 'אני שכבתי ואישנה' כולל המזמור בנוסחאות רבות של 'קריאת שמע שעל המטה', והוא על פי מנהגו של ריב"ל. 'עי' שבעות טו ע"ב וש"ע 'אורח חיים' סימן רלט טע"ף א. ולשון המחבר שם: 'זאומר' ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה. והיא לשון 'סדר רב עמרם גאון', ב'סדר קריאת שמע על המטה' (עמ' נה במהד' גולדשמידט). ויש מהמקובלים בעלי הרמז, שפירשו את הדברים, שיש לומר מן תחילת הפסוק 'ה' מה רבו' (ולא לומר את פסוק הכתובת 'מזמור לדוד') ולסיים בתבת 'הישועה' (ולא לומר את התבות 'על עמך ברכתך סלה'), והן ששים תבות כנגד ששים גבורים שסביב למתנו שלשמה, וכנגד ששים אותיות של ברכת כהנים. ועי' לקמן בסכום מזמור צא.

ב. הפסוק האחרון של המזמור 'לה' הישועה על עמך ברכתך סלה' שובץ בפסוקי התפילה בכמה מקומות (לראשונה – כפי הנראה – בפסוקים שאחרי 'הודו' ב'פסוקי דומרא'). הפסוק 'זאתה ה' מגן בעדי' הוא יסוד הברכה 'מגן דוד'. כמו כן שובץ פסוק זה בפיוטים רבים.

1 וכן סיומו של פסוק ד – 'ה' שמע בקראי אליו' הוא מעין הפתיחה 'בקראי ענני'.
2 'למנצח' בא גם בחתימת תפילת חביקו פרק ג.